

PROMEMORIA ANGAENDE FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR OCH VERKNINGARNA AV EN ENGANGSSKATT A FÖRMÖGENHET I SVERIGE, utarbetad av Erik Lindahl. Statens offentliga utredningar, 1942 : 52. Stockholm, 1942.

Professor Erik Lindahl har afgivet en Betænkning om Forudsætningerne for og Virkningerne af, at man eengang for alle opkræver en betydelig Formueskat, der anvendes til Tilbagebetaling af en større Del af den Statsgæld, den svenske Oprustning volder. Professor Lindahl diskuterer flere forskellige Muligheder, men først og fremmest den, at man i 1944 opkræver en reel Formueskat paa 2 Milliarder Kroner, hvorved den svenske Statsgæld skal bringes ned fra de 10 Milliarder, den til den Tid forventes at være paa, til 8. Som man kan vente det, naar Erik Lindahl paatager sig en saadan Opgave, faar man en grundig Redegørelse; og den svenske Drøftelse om dette Emne er blevet et vægtigt Bidrag rigere. I Danmark har denne Diskussion foreløbigt væsentligst akademisk Interesse, men man kan ikke se bort fra, at Spørgsmaalet ogsaa her kan blive aktuelt, hvorfor det kan være rimeligt at henlede Opmærksomheden paa Lindahls Arbejde og at diskutere det lidt.

Det er en almindelig Opfattelse, at det er en Fordel at slippe af med en betydelig Statsgæld. Lindahl gør herom med Rette opmærksom paa, at der er stor Forskel paa Virkningerne af en voksende og af en stor Gæld, og at Uviljen mod den store Gæld maaske nok for en Del skyldes de Gener, der er knyttet til den voksende. Imidlertid maa det være Ulemperne ved den store, der skal berettige en voldsom Tilbagebetaling. Genen ved den store Gæld beror paa, at den skaber en stor passiv Kapitalistklasse, der gennem en Indkomstoverførsel via Statskassen faar sin Andel af Socialproduktet uden samtidigt at yde noget til dette. Man kan imidlertid stille det Spørgsmaal, om en Tilbagebetaling overhovedet kan faa nogen Indflydelse paa dette Forhold; thi Statens Kreditorer faar nu Beløbet udbetalt kontant og maa formodes paany at anbringe det paa rentebærende Maade. Man faar saaledes tilsyneladende ikke nogen Nedsættelse af den passive Kapital. Dette sker dog alligevel, ikke gennem Tilbagebetalingen, men gennem den Formindskelse, som den reelle Formueskat (Engångsskatten) vil bevirke af de passive Formuer, idet Skatten maa antages at blive betalt ved Formindskelse af Beholdningen af rentebærende Fordringer. Allerede heri ligger der en Antydning af, at Virkningerne af at tilbagebetale paa denne Maade maa være andre end af, at Gælden tilbagebetales ved Indkomstskattens Midler, hvorved der ikke paa samme Maade umiddelbart sker en Nedgang i den privat ejede passive Kapital.

En Vanskelighed ved en Forhaandsdiskussion af en Skat er den Uvidenhed om de fremtidige Konjunkturer, som ikke mindst i Nutiden maa være gældende. Det er muligt, at man i 1944 har Brug for en beskæftigelsesfremmende eller omvendt for en beskæftigelseshæmmende Skat; og Bedømmelsen af Skattens Hensigtsmæssighed som økonomisk Middel maa afhænge af disse fremtidige Forhold. I Mangel af Viden herom maa det være rimeligt som Norm at opstille, at denne Skat skal være saa vidt muligt neutral m. H. t. Aktivitetspaavirkningen; denne Norm kan være saa meget rimeligere, som man jo raader over tilstrækkelige Muligheder for desuagtet at paavirke Aktiviteten.

I Almindelighed har Skatterne til Formaal at frigøre produktive Kræfter,

PROMEMORIA ANGAENDE FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR OCH VERKNINGARNA AV EN ENGANGSSKATT A FÖRMÖGENHET I SVERIGE, utarbetad av Erik Lindahl. Statens offentliga utredningar, 1942 : 52. Stockholm, 1942.

Professor Erik Lindahl har afgivet en Betænkning om Forudsætningerne for og Virkningerne af, at man eengang for alle opkræver en betydelig Formueskat, der anvendes til Tilbagebetaling af en større Del af den Statsgæld, den svenske Oprustning volder. Professor Lindahl diskuterer flere forskellige Muligheder, men først og fremmest den, at man i 1944 opkræver en reel Formueskat paa 2 Milliarder Kroner, hvorved den svenske Statsgæld skal bringes ned fra de 10 Milliarder, den til den Tid forventes at være paa, til 8. Som man kan vente det, naar Erik Lindahl paatager sig en saadan Opgave, faar man en grundig Redegørelse; og den svenske Drøftelse om dette Emne er blevet et vægtigt Bidrag rigere. I Danmark har denne Diskussion foreløbigt væsentligst akademisk Interesse, men man kan ikke se bort fra, at Spørgsmaalet ogsaa her kan blive aktuelt, hvorfor det kan være rimeligt at henlede Opmærksomheden paa Lindahls Arbejde og at diskutere det lidt.

Det er en almindelig Opfattelse, at det er en Fordel at slippe af med en betydelig Statsgæld. Lindahl gør herom med Rette opmærksom paa, at der er stor Forskel paa Virkningerne af en voksende og af en stor Gæld, og at Uviljen mod den store Gæld maaske nok for en Del skyldes de Gener, der er knyttet til den voksende. Imidlertid maa det være Ulemperne ved den store, der skal berettige en voldsom Tilbagebetaling. Genen ved den store Gæld beror paa, at den skaber en stor passiv Kapitalistklasse, der gennem en Indkomstoverførsel via Statskassen faar sin Andel af Socialproduktet uden samtidigt at yde noget til dette. Man kan imidlertid stille det Spørgsmaal, om en Tilbagebetaling overhovedet kan faa nogen Indflydelse paa dette Forhold; thi Statens Kreditorer faar nu Beløbet udbetalt kontant og maa formodes paany at anbringe det paa rentebærende Maade. Man faar saaledes tilsyneladende ikke nogen Nedsættelse af den passive Kapital. Dette sker dog alligevel, ikke gennem Tilbagebetalingen, men gennem den Formindskelse, som den reelle Formueskat (Engångsskatten) vil bevirke af de passive Formuer, idet Skatten maa antages at blive betalt ved Formindskelse af Beholdningen af rentebærende Fordringer. Allerede heri ligger der en Antydning af, at Virkningerne af at tilbagebetale paa denne Maade maa være andre end af, at Gælden tilbagebetales ved Indkomstskattens Midler, hvorved der ikke paa samme Maade umiddelbart sker en Nedgang i den privat ejede passive Kapital.

En Vanskelighed ved en Forhaandsdiskussion af en Skat er den Uvidenhed om de fremtidige Konjunkturer, som ikke mindst i Nutiden maa være gældende. Det er muligt, at man i 1944 har Brug for en beskæftigelsesfremmende eller omvendt for en beskæftigelseshæmmende Skat; og Bedømmelsen af Skattens Hensigtsmæssighed som økonomisk Middel maa afhænge af disse fremtidige Forhold. I Mangel af Viden herom maa det være rimeligt som Norm at opstille, at denne Skat skal være saa vidt muligt neutral m. H. t. Aktivitetspaavirkningen; denne Norm kan være saa meget rimeligere, som man jo raader over tilstrækkelige Muligheder for desuagtet at paavirke Aktiviteten.

I Almindelighed har Skatterne til Formaal at frigøre produktive Kræfter,

først og fremmest Arbejdskraft, saaledes at det offentlige kan anvende dem til sit Formaal, uden at der i den Anledning opstaar forøget Knaphed herpaa. Noget saadant forlanger Tilbagebetalingen af en Oprustningsgæld imidlertid ikke. Det offentliges Beslaglæg af de produktive Kræfter fandt Sted, mens Oprustningen stod paa, og er saaledes overstaaet, naar Tilbagebetalingen af Gælden sætter ind. Det maa derfor være vigtigt, at denne finansieres saaledes, at den dertil anvendte Skat ikke opfylder Skattens normale Opgave, at frigøre produktive Kræfter. Dette er overflødigt og derfor, da overflødig Arbejdsløshed vel aldrig kan være noget Gode, skadelig.

Vil man tilbagebetale en Gæld, er der imidlertid i Praksis ikke meget andet end en klækkelig »Engångsskatt«, der kan gøre dette uden kontraktive Virkninger. Naar dette er Tilfældet, hænger det sammen med, at denne Skat med tilhørende Tilbagebetaling ikke er ret forskellig fra, at man intet gør. Med »Engångsskatten« paalægges man Skatteyderne en Skat paa f. Eks. 1 Milliard Kroner; i det andet Tilfælde skal Skatteyderne aarlig af Hensyn til Statens større Rentebetalinger maaske af med 40 Millioner Kr. ekstra i almindelig Skat. Men hvad er en Formue paa 1 Milliard andet end Retten til en evigtvarende aarlig Rente paa 40 Millioner Kr., hvis Renten er 4 %? Dog er der en Forskel af fordelingsmæssig Art, idet »Engångsskatten« specielt rammer Formueejerne i 1944, medens dette ikke behøver at blive Tilfældet, men nok til en vis Grad kan blive det, om man lader Renten betale ved aarlige Skatter.

Takket være de — i dette Tilfælde unødvendige — kontraktive Virkninger, der er knyttede til de fleste Skatter, der i alt Fald delvist betales af Forbruget, er det nødvendigt, at man giver »Engångsskatten« en saadan Form, at den ikke fører til anden Nedsættelse af Forbruget paa Betalings-tidspunktet end den, der svarer til den formindskede løbende Indtægt, Skatteydernes Formuer fremtidigt vil afkaste. Kun i saa Tilfælde virker »Engångsskatten« neutralt. For at dette skal opnaas, maa Skatten virkelig af Borgerne opfattes som en enestaaende Formuekonfiskation, og den maa derfor være klækkelig, saaledes at Borgerne ikke opfatter den som et Tillæg til de almindelige Skatter og sætter Forbruget ned. Det er endvidere en vigtig Fordring, at Skatten forfalder til Betaling med ret kort Varsel, og at Betalingen ikke kan foretages i Rater, fordelt over en længere Periode. Har man Tid til at forberede sig paa Smerten, eller kan den fordeles over en længere Periode, bliver den snarere betalt af Forbruget. Helt galt bliver det, hvis man laver den om til en Skat paa Formueindkomst, der strækker sig over en Aarrække. Det er værd at fremhæve dette, thi i Praksis vil der sikkert være Mulighed for, at de Politikere, der ønsker Skatten, og de, der ikke ønsker den, enes om et Kompromis, nemlig, at »Engångsskatten« nok paalægges, men Betalingen sker i Rater. Det er derfor vigtigt at understrege, at dette Kompromis af aktivitetmæssige Grunde er farligt.

Det Argument mod denne specielle Skat, Lindahl synes at finde er det vigtigste, er, at Skatten svækker det fremtidige Grundlag for Indkomst- og Formuebeskatningen saa stærkt, at den store Afbetalings Evne til at lette det aarlige Budget bliver yderst beskedent. Lindahl kommer saaledes til, at en »Engångsskatt« paa 2 Milliarder kun vil lette det aarlige Budget med 28

Millioner, hvad jo ikke kan siges at være imponerende. Det forekommer imidlertid Anmelderen, at Lindahl anvender en Problemstilling, der ikke umiddelbart egner sig til parallel Anvendelse paa danske Forhold.

Ganske kort gengivet er Lindahls Problemstilling følgende: En »Engångsskatt« paa 2 Milliarder bevirker, at den fremtidige skattepligtige Formue er 2 Milliarder mindre og den fremtidige skattepligtige Indkomst 70 Millioner mindre, hvilket tilsammen bevirker, at det offentlige faar 42 Millioner mindre ind i Skat, og da man sparer en Rente paa 70 Millioner, bliver Resultatet de nævnte 28. Her er »Engångsskatten« betragtet isoleret; imidlertid maa man ikke glemme, at uden denne Skat maatte man aarligt forrente 70 Millioner Kr. ved Hjælp af andre Skatter, formentlig først og fremmest Indkomstskatter, men ogsaa ved disse er der et Skattesvind. Skal der hvert Aar opkræves 70 Millioner Kr. ekstra i Indkomstskat, bliver den aarlige skattepligtige Indkomst i den Anledning 70 Millioner Kroner mindre, takket være Reglen om, at der ikke skal betales Skat af Skat. Sammenligner man derfor »Engångsskatten« med den aarlige Indkomstskat svækker de begge Indkomstskattegrundlaget med det samme Beløb, og Forskellen kommer kun til at bero paa, at »Engångsskatten« svækker Formuegrundlaget, hvad Indkomstskatten ikke gør. Men med den nuværende Skattestruktur er Indkomstskattegrundlaget jo langt det vigtigste. Sammenligner man de to nævnte Alternativer, kommer Mer-Skattesvindet ved »Engångsskatten« derfor ikke nær op paa de omtalte 42 Millioner Kroner.

Den forskellige Opfattelse beror saaledes paa, at Lindahl regner med, at de aarlige Skatter opkræves efter den samme Skala, hvad enten »Engångsskatten« opkræves eller ikke, og saaledes regner med, at Rentebesparelsen, hvis denne Skat opkræves, gaar til andre Statsformaal, medens Anmelderen gaar ud fra, at den offentlige Virksomhed er given, og at man, hvis Rentebesparelsen ikke tilvejebringes, maa have saa meget højere aarlige Skatter.

Et stort Problem ved »Engångsskatten« er Transfereringsprocessen. Lindahl kommer noget ind herpaa, men man kunde have ønsket, at denne Side af Sagen var blevet behandlet mere indgaaende.

Som det vil kunne læses mellem Linierne i ovenstaaende Bemærkninger, har Anmelderen vanskeligt ved at finde plausibel Grund til at foretage en saadan ekstraordinær Tilbagebetaling; men samtidigt mener han, at vil man tilbagebetale, taler Hensynet til Beskæftigelsen for »Engångsskatten«, ja, den er vel — medmindre man til den Tid har tydelig Mangel paa Arbejdskraft — den eneste økonomisk forsvarlige Maade at gennemføre en følelig Tilbagebetaling paa. —

Man har sagt, at den godt skrevne Anmeldelse er som en Punch, brygget af de fire Ingredienser: Referat, Kommentar, Polemik og Bedømmelse. Er det Tilfældet, er denne Anmeldelse meget daarligt skrevet, thi den bestaar næsten udelukkende af Ingrediens Nr. 2.

Kjeld Philip.

Henry Stjernqvist: STATISTIKKENS A B C. Forlaget »Fremad«, København 1943. 189 Sider.

At skrive en Statistikens A B C stiller paa adskillige Punkter afgjort større Krav til Forfatteren end Udarbejdelsen af en Lærebog uden den Stramning af Opgaven, som ligger i Betegnelsen A B C. Hvad denne ekstra Vanskelighed